

Digitale eenzaamheid

Wat betekent het als je driehonderd vrienden op Hyves hebt? Ben je dan minder eenzaam dan het jongetje van een halve eeuw geleden dat alleen zijn vriendjes in de straat had om mee te spelen? Of heeft de elektronische variant van vriendschap een nieuwe vorm van eenzaamheid geschapen: digitale eenzaamheid?

Aangesloten op driehonderd vrienden, maar eenzamer dan ooit?

Ontegengesteld heeft internet ongekende nieuwe mogelijkheden tot communicatie gebracht.

Een brief naar familie in Canada was vroeger twee weken onderweg. En het duurde nog eens twee weken voor je een antwoord had. Tegenwoordig is de enige vertraging tussen heen en weer het geografische tijdsverschil dat maakt dat je oom nog op één oor lag toen je je mailtje verstuurde en dus pas enkele uren later een antwoord stuurt. Moeiteloos communiceer je met mensen van over heel de wereld, inclusief mensen die je misschien nog nooit in levenden lijve hebt ontmoet. Steeds meer verloopt die communicatie via zogenaamde elektronische gemeenschappen. Hyves is daar een voorbeeld van. Je kunt van jezelf een profiel aanmaken, waarin je jezelf voorstelt, niet aan een concreet iemand, maar aan iedereen die maar de moeite wil nemen om naar dat profiel te kijken. Ieder ander kan voor zichzelf beoordelen of er in dat profiel (voldoende) elementen zijn die contact via internet de moeite waard maken. Zo kan een elektronische vriendschap ontstaan, ook wanneer je iemand nog nooit buiten internet gezien hebt.

Digitale kerk

Niet alleen door deze wederzijdse communicatie zijn de mogelijkheden tot het vormen van vriendschappen en gemeenschappen toegenomen. Ook via eenzijdige communicatie kan dat. Ik denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheden om via internet een kerkdienst 'live' mee te beleven. Natuurlijk kon dat met de goede oude kerkteléfono ook al, maar niet in die mate als via internet. Nu kan ik kiezen bij welke kerkdienst ik virtueel aanschuif. Misschien de dienst van de gemeente waartoe ik eigenlijk behoor (hoewel, wat betekent dat nog als ik de meeste tijd met een andere gemeente meeluister), maar mogelijk een heel andere dienst. Hoezo, meer betrokkenheid?

Lichamelijkheid

Waarom blijkt nu in de praktijk dat vele mensen achter de computer vereenzamen? De techniefilosof Hubert Dreyfus heeft er in zijn boekje *On the Internet* op gewezen dat bij internet onze lichamelijkheid niet meedoet in het contact met mensen, en dat dit een probleem is omdat wij als mensen ook een lichamelijke kant

hebben. Deze notie kunnen we vanuit een bijbels mensbeeld van harte onderschrijven. Lichamelijkheid is door God gewild en het is goed om daar recht aan te doen. Als we dit ontkennen, merken we dat onze natuur protesteert. We ervaren wel degelijk het verschil tussen fysiek elkaar een hand geven en elkaar direct in de ogen kijken of alleen via een webcam en een toetsenbord met elkaar in verbinding staan.

Ons lichaam laat zich niet voor de gek houden

Niet voor niets is de hele ontwikkeling in de mediatechnologie erop gericht bij de elektronische communicatie steeds meer zintuigen te betrekken. Bij een brief communiceren we alleen via symbolen die we met de ogen lezen. Toen de telefoon kwam konden we onze oren inschakelen. Het contact via internet verliep oorspronkelijk alleen via gelezen woorden, maar ook daar werd, door webcams, het oogcontact aan toegevoegd. Momenteel

wordt er hard aan gewerkt om zelfs tastzin toe te voegen (via handschoenen met actuatoren die plaatselijk harder of minder hard tegen de huid aandrukken). En toch is het allemaal nog steeds niet gelijk aan fysiek in dezelfde ruimte aanwezig zijn met die ander. Ons lichaam laat zich niet voor de gek houden.

Vrijblijvendheid

Welk gevaar levert dit op? Dit: dat er een enorme vrijblijvendheid ontstaat in onze elektronische contacten. Een deel van onszelf doet immers toch niet mee. Het is maar een heel beperkte vorm van contact. Het is makkelijk om driehonderd vrienden te maken, want je bent hun niets verplicht en zij jou ook niet. Maar je kunt je wel afvragen wat de kwaliteit van die vriendschappen is. Weliswaar ben je vrij van verplichtingen, maar je hebt ook niemand die zich aan jou iets verplicht voelt.

Overigens past dit naadloos in het postmoderne denken, waarin ieder individu zijn eigen identiteit heeft en zich aan niets of niemand bindt.

Je relatie met de kerk kan ook zo'n vrijblijvendheid gaan vertonen. Denk maar aan het virtueel bijwonen van kerkdiensten. Je kunt heerlijk postmodern kiezen welke waarheid je vandaag wilt horen, maar van enige binding aan een kerk of gemeente is – als je niet op past – nauwelijks meer sprake.

Onze tijd kent een schreeuwend gebrek aan toewijding

Het tegenovergestelde van vrijblijvendheid is toewijding. Daar is in onze tijd schreeuwend gebrek aan, zowel binnen als buiten de kerken en groepen. Ik bedoel dan zowel toewijding aan God als aan elkaar. Kerken en gemeenten brokkelen af, omdat er geen ware toewijding aan God meer is. Zeker, we willen wel eens wat doen, maar het moet niet tot een verplichting worden. Hetzelfde geldt in onze sociale contacten. Het

gevolg? Vrijheid, blijheid? Nee, vrijheid, eenzaamheid!

Aanvulling

Elektronische vriendschappen en gemeenschappen kunnen alleen een aanvulling zijn op vormen van vriendschap en gemeenschap die echte toewijding vragen. Dan kunnen ze ook een goede rol vervullen wanneer je noodgedwongen of vrijwillig voor een tijdlang van de aanwezigheid van de ander verstoken bent.

Ook het elektronisch bezoeken van kerkdiensten kan alleen maar aanvulling zijn op het fysiek bezoeken van kerkdiensten of samenkomsten. De vrijblijvendheid van elektronisch contact leidt tot verlies van ware toewijding aan God en tot eenzaamheid, alle elektronische vriendschappen ten spijt. Gebruik van de moderne media moet daarom altijd met enige terughoudendheid gebeuren. We moeten voortdurend beseffen wat de beperkingen ervan zijn. Anders kunnen we de verleiding van vrijblijvende relaties en gemeenschappen waarschijnlijk niet weerstaan. ◦